

grăiește așa ca să poată înfățișa oamenilor, prin cele ce se întâmplă, măreția minunilor. Și noi obișnuim să grăim așa! Când se întâmplă ceva neașteptat, spunem că s-a întristat orașul, că s-a posomorât pământul. La fel grăim și când este vorba despre oameni ce răspândesc groaza, despre oameni care au mânie de fiară sălbatică! Spunem că au făcut să se cutremure temeliiile pământului, că pietrele însele s-au cutremurat. Nu că pietrele însele s-ar fi cutremurat cu adevărat! Nu! Dar spunem așa, ca să putem înfățișa sălbăcia și mânia lor grozavă.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne și lăudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...>>*, 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 83)

„Aceasta e pricina pentru care fericitul Pavel ne spune că făptura suspină și suferă, ca să ne poată înfățișa măreția darurilor pe care ni le va da Dumnezeu după plecarea din viața aceasta.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne și lăudăm în necazuri, știind că necazul aduce răbdare...>>*, 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 84)

CREAȚIA (transfigurarea creației)

„Cerul și pământul și întreaga făptură se va preface în nesticăciune, împreună cu corpurile noastre”. (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 126)

CREDINȚA (definiția)

„Credința este un bine mare; da, sigur, credința este un bine destul de mare și izvorul tuturor bunurilor; prin ea pot face oamenii lucrurile lui Dumnezeu în numele ei.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXIII, 3, p. 323)

„Când noi primim cele ce prin raționamente nu le putem afla defel, atunci este credință.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia VI, p. 58)

„Credința este sănătatea sufletului.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 357)

„Temelia bunei cinstiri de Dumnezeu¹⁷⁷ este credința.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 31)

„Acest fapt este credința: a lua aminte la cele ce nu se văd ca la cele văzute. Căci zice: *credința este ființa celor nădăjduite, dovedirea celor ce nu se văd* (Evr., 11, 1).” (*Omilia aceluiași către cei ce urmează a fi luminați și lămurire clară a celor săvârșite în chip simbolic și închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale*, pp. 47-48)

„Căci aceasta este credința, când cineva pe cele făgăduite de dumnezeu – chiar dacă nu sunt văzute cu acești ochi trupești – le socotește mai vrednice de crezare decât cele văzute, ce zac sub ochii noștri materiali.” (*Urările de bun venit ale aceluiași și lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale*, p. 122)

„Se numește credință, credința care face semne și minuni. Dar se numește credință și ceea ce ne duce la cunoașterea lui Dumnezeu, potrivit căreia fiecare din noi este credincios; de pildă, cum spune Pavel în Epistola către Romani: *Mulțumesc Dumnezeului meu, prin Iisus Hristos, căci credința voastră se vestește în toată lumea* (Rom., 1, 8), sau în Epistola către Tesaloniceni: *Că de la voi a răsunat cuvântul Domnului nu numai în Macedonia și în Ahaia, ci în tot locul a pătruns credința voastră în Dumnezeu* (I Tes., 1, 8).” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>*, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 271)

CREDINȚA (- faptă de virtute, dar și un dar al Duhului)

„Pentru ce Pavel numește credința *duh al credinței* (II Cor., 4, 13)?

Pentru că vrea să arate că la început credința este o faptă a gândului nostru celui bun, este o ascultare a unei chemări; mai târziu însă, după ce

¹⁷⁷ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: *Buna cinstire de Dumnezeu* redă pe ευσέβεια (dreapta credință, la nota 4) pentru a nu se repeta de două ori cuvântul credință. Din acest pasaj se vede clar că nu există o identitate absolută între πιστις și ευσέβεια. (n.s. 27, p. 31)

credința a fost întemeiată în sufletul nostru, avem nevoie de ajutorul Duhului, ca să rămână credința neclintită și nestrămutată. Nici Dumnezeu, nici harul Duhului n-o ia înaintea voinței noastre, ci ne cheamă și așteaptă ca noi de bunăvoie și din propriul nostru imbold să ne apropiem; apoi, după ce ne-am apropiat, ne dă și Dumnezeu tot ajutorul Lui. Și pentru că diavolul, după ce ne-am apropiat de credință, vine îndată, voind să smulgă această bună rădăcină și grăbindu-se să semene neghină și să pângărească semințele cele bune și curate (Matei 13, 24-25), de aceea avem atunci nevoie de ajutorul Duhului, pentru ca Duhul, ca un plugar vrednic, să apere cu multă grijă și dragoste rodul de curând sădit al credinței. De aceea Pavel spunea, scriind tesalonicenilor: *Duhul să nu-l stingeți* (I Tes., 5, 19). Cu aceste cuvinte a vrut să arate că, după ce a venit în ajutorul nostru harul Duhului, nu mai putem fi biruiți de demon și dejucăm toate vicleniile lui. Că, dacă nimeni nu poate spune *Domn este Iisus, decât în Duhul* (I Cor., 12, 3), apoi cu mult mai mult nimeni nu poate avea credință tare și înrădăcinată decât în Duhul Sfânt.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>, 5, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., pp. 272-273*)

CREDINȚA (- vederea cu ochii minții a celor ce nu se văd)

„Atunci avem credință, când nu ne mărginim numai la ochii trupului, ci vedem cu ochii minții cele ce nu se văd. Mai cu seamă pe acelea pe care le vedem cu ochii minții trebuie să la socotim mai vrednice de credință de cât pe cele pe care le vedem cu ochii trupului”. (*Omilii la Facere, omilia LXIII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 298*)

CREDINȚA (- dar adresat de Dumnezeu libertății sufletului)

„Pavel spune: *Să nu socotiți că e un dar al lui Dumnezeu numai apostolia sau predicarea cuvântului sau învățătura. Nu! Însăși credința mea este un dar al milei lui Dumnezeu revărsate asupra mea. Am fost învrednicit de credință, nu pentru că am fost vrednic, ci numai pentru că am fost miluit de Dumnezeu. Și mila este o urmare a harului, și nu a meritului. Prin urmare, dacă Dumnezeu nu ar fi fost mult milostiv față de mine, n-aș fi putut ajunge niciodată nu numai apostol, dar nici chiar credincios.*

Ai văzut cât de recunoscător este slujitorul lui Dumnezeu, Pavel? Ai văzut ce inimă zdrobită are? Nu-și atribuie nici un merit mai mare decât al celorlalți credincioși. Dimpotrivă, ceea ce le era comun și lui, și ucenicilor

săi, credința, spune că nu o are datorită unor merite personale, ci datorită milei și darului lui Dumnezeu.” (*Despre Feciorie*, 42, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor...*, p. 75)

CREDINȚA (desăvârșită)

„Să ne fie atât de puternică credința noastră, ca și cum am și vedea înaintea noastră împlinite făgăduințele.” (*Omilia la Facere*, omilia XXXIV, V, în col. PSB, vol. 22, p. 11)

„A mers Ilie tot drumul și a ajuns în Sarepta Sidonului și a văzut o femeie aducând lemne. Uită-te la filosofia și credința lui Ilie. A urmat un alt noian de virtute. N-a spus lui Dumnezeu: *La cine mă trimiți? Mă faci să îndur atâtea primejdii ca să mă trimiți la o văduvă unde bântuie foametea cea mai cumplită? Nu se găseau oare mulți oameni mai bogați în stare să-mi ușureze sărăcia mea? Am bătut atât pământ ca să vin la o văduvă, la nenorocirea nenorocirilor? Și nu-i numai văduvă, ci și săracă.* Gândește-te că slujitorul lui Dumnezeu n-a grăit așa. Avea încredere în Stăpânul lui, Care face cu putință cele cu neputință.” (*Cuvânt la Petru Apostolul și Ilie Proorocul*, III, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 552)

CREDINȚA (puterea credinței)

„... nimic mai puternic decât credința.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilia și cuvântări despre educația copiilor...*, cuvântul II, p. 29)

CREDINȚA (îndoiala în credință)

„Atunci când această întrebare îndoielnică și periculoasă: *Cum intră în sufletul omului, necredința intră atunci cu ea în el.*” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVI, 2, p. 221)

„Căci de aceea am fost numiți credincioși, pentru ca fără clătinare să credem celor spuse, pentru ca deloc să nu ne îndoim.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 20)

CREDINȚA (mărturisire de credință)

„Că este înviere, este răsplată, că sunt multe bunuri, că Hristos este Dumnezeu, că credința este dreaptă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia VII, p. 126)

CREDINȚA (să o păstrăm și să o păzim)

„... să vedem ce fel de înțelepciune cere aici Domnul, *înțelepciunea șarpelui*, ne spune Hristos. *După cum șarpele sacrifică totul și nu se împotrivesc, chiar de-ar trebui să i se taie trupul, numai ca să-i rămână teafăr capul, tot așa și tu, de-ar trebui să dai averile, trupul și chiar sufletul, dă totul, afară de credință. Credința este cap și rădăcină; dacă-ți păstrezi credința, chiar de-ai pierde totul, pe toate le dobândești iarăși, cu mai multă strălucire*”. (*Omilii la Matei*, omilia XXXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 408)

CREDINȚA (apologia credinței)

„... să ne învățăm cum trebuie să stăm de vorbă cu Elinii, ca să nu fim ca vitele și dobitoacele ce pasc pe câmp, ci să fim pregătiți de nădejdea ce o avem în noi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia III, p. 29)

„Îi vom putea răpune pe Elini și astfel ne vom putea lupta cu dânșii, iar mai înainte de vorbe să-i uimim cu viața. Aceasta este lupta cea mare, acesta este silogismul cel necontrazis, vreau să zic dovada prin fapte. Oricât de multe am filosofa noi prin vorbe, nu vom putea avea nici un folos dacă nu vom arăta acelor o viață mai bună decât a lor, căci ei nu iau seama la cele vorbite, ci cercetează cu cea mai mare băgare de seamă faptele pe care le facem, și-ți zic: *Tu cel întâi încredințează-te și fă cele ce grăiești, și după aceea sfătuiește și pe alții. De mi-ai vorbi de mii de bunătăți din viața viitoare, însă în faptele tale mi-ai arăta ca și cum n-ar exista acele bunătăți, fiind cu totul alipit de cele de aici, apoi atunci faptele tale îmi sunt mai de crezut decât vorbele. Când te văd pe tine răpind cele ale altora, bocindu-te fără măsură pentru cei încetați din viață și făcând multe alte rele, cum am să te cred că va fi înviere? Și chiar de nu ar grăi așa, totuși vor cugeta așa, și în cugetele lor îți vor pune aceste întrebări.*

Aceasta este ceea ce împiedică pe necredincioși de a se face Creștini. Deci să-i atragem prin viața noastră. Mulți bărbați simpli și proști, în chipul acesta au uimit cugetele filosofilor, căci prin faptele lor au arătat o mai mare

filosofie decât aceia; căci din viața și din faptele lor iese un glas mai puternic și mai strălucit decât orice trâmbiță. Purtarea deci și viața curată este mai puternică decât limba celor mai străluciți ritorici. Când eu spun, de pildă, că nu trebuie a dușmăni pe altul și uneltesc mii de rele împotriva Elinului, cum voi putea să-l atrag prin vorbe, când prin fapte eu l-am depărtat?

Deci numai prin purtarea și viața noastră vom putea să-i vânăm și să clădim Biserica lui Hristos prin sufletele lor; această bogăție dar să o strângem.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia III, p. 30)

„... voi să nu lăsați vreodată să fie pângărite învățăturile credinței.” (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, cuvântarea II, p. 38)

CREDINȚA (dreaptă)

„Ca să fim sănătoși, zice, în credință. Prin urmare. Aceasta este sănătatea: de a nu introduce în credință nimic fals, nimic străin.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...*, p. 154)

CREDINȚA (dreaptă și viețuirea neîntinată)

„... ce folos vom avea dacă în credință suntem evlavioși, iar în viață ne găsim în păcat?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 77)

„Căci, precum și o pasăre, deși nu este prinsă din toate părțile, ci numai dintr-una – vreau să zic de picior – totuși se găsește sub stăpânirea celui ce i-a întins cursa, tot așa și noi, chiar de n-am fi stăpâniți din toate părțile, adică și din credință, și din viață, ci numai din viață, suntem sub puterea diavolului, căci: Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne va intra în Împărăția cerurilor.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VI, p. 68)

„Credința pretinde integritatea moravurilor. Ea mărturisește cu ușurință și bucurie adevărurile divine, cel care are conștiința curată și viața nepătată.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 163)

„Că nu avem nici un folos de învățături drepte dacă viața ne este stricată; după cum n-avem nici un folos de viață virtuoasă dacă credința nu ne este sănătoasă.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și împotriva maniheilor...*, 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 291)

CREDINȚA (dreaptă - mărturisirea drepte credințe)

„Voi ați învățat pe ceilalți oameni să se despartă mai degrabă de suflet decât de dreapta credință.” (*Omilia rostită când a fost hirotonit preot, către sine, către episcop și către mulțimea de popor*, în vol. *Despre preoție*, p. 162)

CREDINȚA (dreaptă – prigonirea ei)

„Dumnezeu îngăduie în multe împrejurări să se ducă război credinței Lui adevărate și apostolice; dar lasă totodată ca ereziile și elinismul să se bucure de liniște și tihnă.

- Pentru ce?

- Ca să afli și slăbiciunea dușmanilor acelora, că se distrug de la sine, fără să le facă cineva vreun rău, dar ca să cunoști și tăria credinței prigonite, ca să vezi că se răspândește chiar prin cei care o împiedică.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, III*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 391)

„Adesea, Dumnezeu îngăduie să fie prigonită adevărata credință, pe când ereziile, înșelăciunile și idolatria să aibă parte de liniște. Din ce motiv? Ca să vezi slăbiciunea ereziilor, care cu toate că sunt lăsate libere, mai devreme sau mai târziu dispar, și pe de altă parte, să se vădească faptul că, deși prigonită, credința adevărată sporește și se întărește.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 358)

CREDINȚA (se arată prin fapte)

„Da, atunci mai cu seamă crezi, când nu cauți să afli pricina celor ce ți se poruncesc, ci simplu împlinești poruncile”. (*Omilia la Matei, omilia VIII, I*, în col. PSB, vol. 23, p. 102)

„Dacă tu crezi, toate suferă-le, iar dacă nu suferi, este dovada că nu crezi. Nu oare acestea sunt cele făgăduite, ca cel ce crede să sufere chiar și mii de morți, mii de necazuri, dacă s-ar cere? Este vorba de Împărăția cerurilor, de nemurire și de viața veșnică. Deci, cel ce crede, toate le suferă. Așadar, credința se arată prin fapte. Cu drept cuvânt deci ar putea cineva zice că nu în mod simplu se probează, ci prin fapte pipăite, prin modul de viață, prin voință statornică.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni*, omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I și II Tesaloniceni*, p. 161)

CREDINȚA (ce o ajută?)

„Da, credința are nevoie de ajutorul și prezența Duhului ca să rămână neclintită; iar ajutorul Duhului rămâne în noi dacă ducem o viață curată și dacă facem fapte bune. Prin urmare, dacă vrem să ne fie credința bine înrădăcinată în suflet trebuie să avem o viață curată, care să înduplece Duhul să rămână în noi și să întrețină puterea credinței. Nu se poate, nu se poate ca un om care nu are viață curată să nu se clatine în credință!” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>*, 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 279)

„Ceea ce este hrana pentru trup, aceea e viața (virtuoasă) pentru credință. Și după cum trupul nostru nu poate trăi fără bani, tot așa nici credința, fără fapte bune, căci: *fără fapte, credința este moartă* (Iac., 2, 20).” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>*, 10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 280)

CREDINȚA (necesitatea credinței)

„Ce devine întreaga noastră viață fără de credință? Ce devine familia? Oare nu printr-un act de credință îi știm noi pe fiii strămoșilor noștri? Ce devine societatea? Faceți pentru moment să înceteze credința în tranzacții, credința în simpla monedă, credința în cuvântul dat și semnătura scrisă: ce tulburare și ce haos! Cum se inițiază copilul în științe, dacă nu dând mai întâi credința sa în afirmațiile învățătorilor săi? Ce devine studiul istoriei fără acte continui de credință în cuvântul

istoricilor și a tradițiilor popoarelor? Studiul însuși al naturii nu ne arată decât exteriorul, fenomenul, însă ne descoperă secretele interioare. Ce este substanța? Ce este viața? Cum se unește spiritul cu materia? Taine pe care rațiunea nu le va pătrunde niciodată, și pe care sub pedeapsa de nebunie, noi trebuie să le acceptăm fără a le înțelege.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, pp. 161-162)

„Istoria filosofiei separată de credință nu este de loc decât o istorie a îndoielii, a nesiguranței, a contradicțiilor adesea a extravaganțelor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 162)

CREDINȚA (folosul credinței)

„Peste tot, fraților, pretutindeni credința ne este necesară, această credință care este izvorul tuturor bunurilor, care lucrează mântuirea, fără de care nu putem înțelege dogmele, nici marile adevăruri ale religiei noastre; fără credință suntem asemenea oamenilor care încearcă să treacă marea fără corabie; ei plutesc puțină vreme cu mâinile lor și cu picioarele lor, valuri îi acoperă; la fel cei ce se dau propriilor lor sentimente, naufragiază înainte de a câștiga nimic, cum o spune Sfântul Pavel: *Ei s-au rătăcit în credință* (I Tim., 1, 19). Pentru noi, de teamă ca să nu ni se întâmple și nouă un asemenea rău, să ne legăm tare cu această ancoră sfântă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXIII, 1, pp. 155-156)

„Credința ne face filozofi și arată că suntem cu adevărat creștini; ea ne descoperă micimea naturii omenești, și aruncând toate gândurile zadarnice, ea se ridică la lucrurile cerului și le contemplă, sau mai sigur, ceea ce nu poate înțelege înțelepciunea omenească, ea o înțelege și o pune în practică în mod ușor. Să ne atașăm ei deci, acestei credințe, și să nu ne spunem mântuirea noastră în gândiri.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXIII, 3, p. 324)

„Nici chiar cel ce are pe cap diademă împărătească nu poate avea ceea ce are credinciosul. Contra împăratului de multe ori sunt înarmați și barbarii, și cei din garda împărătească, și cetățenii iarăși de multe ori sunt răsculați, și altele multe; pe când contra credinciosului, care respectă poruncile lui Dumnezeu, nici omul, nici demonul și nici altcineva nu va putea să stea. Dacă îi vei răpi banii, i-ai pricinuit lui motiv de plată; dacă ai vorbit ceva rău de el, prin defăimare tu l-ai făcut mai strălucit înaintea lui Dumnezeu; de l-ai adus în sărăcie, mai mare îi va fi slava și răsplata; și dacă l-ai predat chiar

morții – ceea ce se crede a fi mai rău decât orice –, tu i-ai împletit cununa muceniciei. Deci ce ar putea fi egal cu o astfel de viață, când nimic nu poate fi împotriva ei, ba chiar cei ce par că uneltesc rele îi folosesc nu mai puțin decât cei ce-i fac bine? De aceea zice Apostolul, cu drept cuvânt: *De este Dumnezeu cu noi, cine este împotriva noastră?*” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 291-192)

„Deci dreptul să nu se teamă nici de ispite, căci Dumnezeu este pentru noi ceea ce ne-a arătat din câte a făcut cu noi; nici de bârfele iudeilor, fiindcă ne-a și ales pe noi, și ne-a și îndreptat, ba încă ceea ce e mai minunat, ne-a îndreptățit prin jertfa Fiului Său. Deci cine ne va condamna pe noi, când Dumnezeu ne încununează, când Fiul Său Se jertfește pentru noi, și nu numai că Se jertfește, ci după aceasta se și roagă pentru noi?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 293-294)

„Multe raționamente ard sufletul nostru, multă nesiguranță și multe contrarietăți, dar toate acestea credința cu adevărat că le temperează. Multe introduce diavolul în sufletul nostru înflăcărându-l și punându-l în îndoială la fiecare pas, precum de pildă când zic unii: oare este înviere? Oare este judecată? Oare este răsplata faptelor? Ei bine, în toate acestea dacă este credința la mijloc, ea va stinge toate săgețile diavolului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 245)

„Așadar, dacă raționamente greșite războiesc cugetul nostru, noi să punem înainte credința; dacă fapte absurde ne muncesc, de credință să facem uz; și în definitiv dacă durerile și scârbele se grămădesc asupra noastră, numai pe credință ne putem repauza. Ea este cu drept cuvânt păzitoarea și apărătoarea tuturor celorlalte arme, și dacă nu o posedăm, apoi și acelea toate se frâng.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, pp. 245-246)

„... credința liniștește cugetul.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 18)

„... cei ce se țin de credință, se sprijină de o ancoră puternică.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 121)

„Două minuni izvorăsc din credință: că și săvârșește lucruri mari, în același timp și pătimește mari.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia XXVII, p. 317)

„După cum toiagul nu lasă să alunece și să cadă mădulele noastre tremurătoare și slăbite de bătrânețe, pentru că le sprijină, tot așa și credința sprijină mai bine decât un toiag sufletul nostru slăbănogit și abătut de slăbiciunea gândurilor. Prin purtarea propriei ei tării, îi dă sufletului odihnă, îl sprijină cu putere și nu-l lasă să alunece niciodată; căci credința, cu marea ei putere, întărește slăbiciunea gândurilor, alungă întunericul și, cu propria ei lumină, luminează sufletul care stă în învălmășeala gândurilor ca într-o locuință întunecoasă.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>, 2, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 268*)

„Și după cum o corabie, clătinată de furia vânturilor și umplută de apa valurilor care se ridică în jurul ei, stă nemișcată îndată ce este ancorată și prinde rădăcini în mijlocul oceanului, tot așa și mintea noastră, clătinată de gândurile ce o izbesc din afară, scapă de naufragiu când pătrunde în ea credința, care-i mai puternică decât o ancoră; și credința duce corabia minții în siguranța conștiinței ca într-un port liniștit. Și asta a arătat-o Pavel când a spus: *Pentru asta a dat Dumnezeu pe Apostoli ... spre desăvârșirea sfinților, ... până ce vom ajunge toți la unitatea credinței și la cunoașterea Fiului lui Dumnezeu ..., ca să nu mai fim prunci aruncați de valuri și purtați de orice vânt* (Efes., 4, 11-14). Vezi puterea credinței? Ca o ancoră tare, așa îndepărtează tulburarea! Tot Pavel le scrie evreilor iarăși, la fel, spunând așa despre credință: *... pe care o avem ca pe o ancoră tare și sigură a sufletului, care intră în cele mai dinlăuntru ale catapetesmei* (Evr., 6, 19).” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>, 3, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 269*)

„Credința înalță la cer sufletul nostru; nu-l lasă să fie înjosit de nici una din greutatea cele de aici, căci îi ușurează ostenele cu nădejdea celor viitoare. Cel care caută la cele viitoare, cel care nădăjduiește spre cele cerești și-și mută ochii minții acolo, nici nu simte durerea greutăților din lumea aceasta, după cum nici Pavel nu o simțea. Și pricina acestei cugetări ne-a spus-o prin cuvintele: *Căci necazul nostru de acum, trecător și ușor, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, covârșitoare slavă veșnică* (II Cor., 4, 17).

- Cum? în ce chip?

- *Pentru că nu privim la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd* (II Cor., 4, 18), prin ochii credinței.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>, 4, în vol. Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie..., p. 270*)

CREDINȚA (roadele credinței)

„... să primim cu bucurie și cu dragoste pe mama tuturor bunătăților, credința, ca astfel, ca și cum am sosi într-un liman fericit și liniștit, să putem păstra dogmele cele drepte, și viața noastră să o ducem în siguranță, pentru a ne învrednici bunătăților celor veșnice.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia II, p. 45*)

CREDINȚA (și raționamentele omenești)

„... astfel este credința, căci ea mai mult convinge pe cineva decât raționamentele omenești; este cu mult mai clară decât dovezile ieșite din judecata noastră, și nici o altă gândire sau idee falsă nu o mai poate zgudui vreodată. Cel ce se încrede cu ușurință în raționamentele omenești poate să-și schimbe părerea, pe când cel adevărat prin credință stă neclintit, căci el și-a îngrădit, așa-zicând, auzul de toate vorbele cele vătămătoare.” (*Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, omilia VIII, pp. 139-140*)

„... prin credință vine cunoștința și, prin urmare, nu e cu putință a-L cunoaște pe El fără credință. Cum așa? Prin credință noi trebuie să cunoaștem puterea învierii Lui din morți, fiindcă altfel, prin ce raționament am putea-o înțelege? Prin nici unul, ci numai prin credință. Dar dacă învierea lui Hristos este cunoscută prin credință, atunci cum vom înțelege prin raționamente nașterea lui Dumnezeu Cuvântul, când învierea este un fapt mai mic decât această naștere? Pentru că exemple despre înviere sunt multe, dar din cea de-a doua nici unul. Înainte de Hristos mulți morți au înviat, cu toate că după aceea au murit din nou, dar nimeni nu s-a născut vreodată din fecioară fără de bărbat. Dacă ceea ce e cu mult mai mic decât nașterea cea după trup trebuie să fie apropiată de minte numai prin credință, atunci ceea ce e mai mare și chiar incomparabil mai mare, cum s-ar putea înțelege prin raționamente? Tocmai acest lucru îl arată dreptatea cea prin credință și tocmai acest lucru trebuie crezut că a fost cu putință. Dar cum a fost cu putință, nu poate fi înțeles.

Din credință vine apoi și împărtășirea de patimile lui Hristos. Cum așa? Dacă n-am fi crezut, n-am fi pățimit. Dacă n-am fi crezut că pătimind împreună cu El, vom și împărați împreună cu El, n-am fi suferit ceea ce am suferit. Așadar, și nașterea Lui, și învierea, numai prin credință pot fi înțelese.” (*Omilia la Epistola către Filipeni*, omilia a XII-a, pp. 212-213)

„Dacă Bunul Dumnezeu ne-a acordat ceva mai bun și mai mare decât raționamentul omenească, atunci cu adevărat că aceasta este credința care a infiltrat-o în noi. Nu e posibil ca cel tare în credință să ceară raționamente omenești. Căci iată că cele mai însemnate ale noastre sunt lipsite de raționamente omenești și se sprijină numai pe credință. Nicăieri nu este Dumnezeu, și cu toate acestea El este pretutindeni. Ce poate fi mai nelogic decât aceasta?

Fiecare lucru observat în parte te lasă în mare nedumerire. Desigur, Dumnezeu nu este în spațiu sau în loc dar nu este un loc în care să nu fie. Nu s-a făcut El pe sine, și nici nu a început a fi. Acum, ce raționament omenească primește acestea, dacă nu ar fi credința? Sau oare, nu s-ar părea ridicol, și mai mult, o enigmă fără sfârșit? (...) Vezi acum ce confuziune și întunecime mare? Și pricepi de ce este nevoie de credință peste tot.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, pp. 61-62)

„Ai văzut deci, că a ispiți cele sfinte prin raționamente omenești este o blasfemie? Și cu drept cuvânt, fiindcă ce poate avea în comun raționamentul omenească cu cele sfinte?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 62)

„Nimic nu poate fi mai rău decât atunci când cineva, stăpânit fiind de raționamente omenești, judecă și măsoară lucrurile cele dumnezeiești; fiindcă în chipul acesta se va izbi de piatra aceea cu putere și va fi lipsit de lumină. Căci, dacă cel ce voiește a pune stăpânire pe lumina soarelui cu ochii cei omenești, nu numai că nu va reuși sau nu se va putea împotrivi razelor lui, ci, pe lângă acest eșec, va suferi și multă vătămare, cu atât mai mult cel ce voiește a-și îndrepta privirea către acea lumină și a vedea prin raționamentele sale, nu numai că va cădea, ci încă și batjocorește harul lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 19)

„Credința este totul; dacă ea va întări pe cineva, inima lui va sta în siguranță. Așadar credința întărește, în timp ce raționamentele clatină.” (Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei, omilia XXXIII, p. 379)

„Că rațiunea se poate ridica până la Dumnezeu, să-și dea seama de existența Lui, de perfecțiunile Lui, de Providența Sa, de hotărârile Lui pe care le dă pentru bine și pentru rău: acolo nu este nici totul, nici chiar principalul pentru om. El știe că Dumnezeu există: fie, însă ce este Dumnezeu în Sine Însuși? Ce este esența divină? Care este viața intimă a lui Dumnezeu? Și apoi, care sunt gândurile Lui, planurile Lui, voințele Sale? Cum să-L cinstești? Cum se îndreaptă mânia Lui? Cum să potolești mânia Lui? Ce cult I se cuvine? Ce destin îi dă El omului, creaturii Sale?

Rațiunea rămâne mută; privirea omenească se sfarmă de nepătrunsele obscurități. Trebuie deci o a doua privire mai pătrunzătoare și la luminile rațiunii vor trebui să se adauge cele ale credinței. Și a pretinde să se ridice la esența divină și la tainele lui Dumnezeu prin singure forțele naturale este o rătăcire.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 158)

„Nebunie este să judece omenește despre lucrurile divine, și să înlocuiască în lume supranaturalul și divinul cu rațiunea în locul credinței.” (Din vol. *Bogățiile oratorice*, p. 160)

CREDINȚA (și cunoașterea)

„A crede că Cel răstignit și îngropat a înviat din morți și că șade de-a dreapta Tatălui, aceasta nu are nevoie de înțelepciune, ci de credință. Fiindcă și apostolii nu s-au apropiat prin înțelepciune, ci prin credință, și printr-înșă s-au făcut mai înțelepți decât înțelepții, mai presus de toți cărturarii și învățații lumii, și cu atât mai vârtos cu cât mai mare este a primi prin credință cele ale lui Dumnezeu, decât a pune în mișcare silogisme și raționamentele omenești fără vreun folos, căci toate acestea sunt mai presus de mintea omenească.

Dar cum a pierdut oare înțelepciunea înțelepților? Prin Pavel și prin ceilalți apostoli făcându-se cunoscut nouă, a arătat că înțelepciunea omenească este de prisos. Pentru a primi propovăduirea Evangheliei nici cel înțelept nu se folosește cu ceva din înțelepciunea lui, nici cel prost nu se

vatămă de neînvățătura lui, ba încă, dacă s-ar putea spune, și ceva de admirat este, că mai îndemânică este și mai ușor primește simplitatea și neînvățătura decât înțelepciunea. Păstorul și omul simplu mai degrabă va primi, căci el micșorându-și deodată cugetul și raționamentele sale, se predă pe sine Stăpânului fără vorbă.

Astfel deci Dumnezeu a pierdut înțelepciunea înțelepților, și fiindcă dintru început a doborât-o, apoi la urmă nu mai este bună de nimic. Când ea putea și trebuia să-și arate puterea și să cunoască pe stăpân din lucrurile sale, nu a voit. Pentru aceea acum chiar de ar voi să se bage singură în aceste fapte, totuși nu poate, fiindcă nici faptele nu sunt la fel – de vreme ce calea cunoașterii lui Dumnezeu este cu mult mai ușoară prin credință decât prin înțelepciune. Pentru aceea prin credință este trebuitoare simplitatea, și pe aceasta a o căuta totdeauna și pretutindeni, și a o prefera înțelepciunii lumești.

Au nu a făcut nebună Dumnezeu înțelepciunea lumii acesteia? Și ce va să zică: a făcut nebună înțelepciunea lumii acesteia? Adică a arătat-o ca nebună pentru primirea credinței. Fiindcă așa-zișii înțelepți își închipuiau lucruri mari de dânșii, pentru aceea apostolul grabnic a înfruntat înțelepciunea lor. Ce fel de înțelepciune poate fi aceasta, zice, când bunul cel mai de căpetenie ea nu-l află? Singură s-a arătat nebună și ea cea dintâi singură s-a defăimat. Că dacă atunci când trebuia să afle adevărul prin raționamente, ea nu a aflat și nici nu a arătat nimic, apoi acum, când împrejurările se arată mai mari, cum ar putea să izbutească cu ceva, când este nevoie numai de credință și nicidecum de agerimea minții? Deci nebună a făcut-o Dumnezeu, adică astfel a arătat-o și a binevoit ca prin nebunia propovăduirii să mântuie pe cei ce cred – adică nebunie numai părută înaintea acelor înțelepți, și nicidecum că era așa. Faptul măreț acesta este, că Dumnezeu nu a pus la mijloc o altă înțelepciune mai mare decât a acelor, ci acea nebunie părută, care a și biruit – căci a scos și pe Platon, nu prin vreun alt filosof mai înțelept decât acela, ci prin niște pescari proști și neînvățați. Astfel și biruința a fost mai mare și mai strălucită.” (Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni, omilia IV, pp. 35-36)

„Cei simpli și proști mai curând s-au încredințat și au crezut, fiindcă nu aveau cu dânșii prostia cea mai de pe urmă, de a se crede pe dânșii înțelepți, pe când nebunii aceștia își închipuiau că pot să afle prin gândiri omenești ceea ce nu se poate afla decât prin credință. Când fierarul, în loc să tragă cu cleștele fierul înroșit în foc, s-ar încăpățâna să-l tragă cu mâna, noi

cu toții vom spune că aceasta este cea mai de pe urmă nebunie; întocmai așa se petrece și cu filosofii aceștia, căci și ei încăpățânându-se a afla totul printr-înșii, au necinstit credința. Pentru aceea nici n-au aflat nimic.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, omilia V, p. 44)

CREDINȚA (și fapta)

„Nu-i de ajuns numai să crezi, pentru că și dracii tremură de Dumnezeu (Iacov 2, 19) și totuși vor fi pedepsiți. De aceea trebuie să fim cu multă luare aminte asupra vieții noastre.” (*Omilii la Matei*, omilia XI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 141)

„Căci sfânta învățătură nu aduce nici un folos fără fapte bune. Când vom avea credința cea mai curată, și o desăvârșită înțelegere a Sfintelor Scripturi, dacă sfințenia obiceiurilor noastre și a vieții noastre nu ne însoțește și nu ne apără, nimic nu va împiedica, ca noi să nu fim aruncați în flăcările iadului, și veșnic arși în aceste flăcări care nu se sting niciodată.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia VI, 1, p. 36)

„Chiar când se va crede cu desăvârșire în Tatăl, și în Fiul, și în Duhul Sfânt, dacă nu se trăiește bine, credința singură nu va folosi la nimic pentru mântuire. Atunci când zice Iisus Hristos: *Viața veșnică este să te cunoască pe Tine ca singurul și adevăratul Dumnezeu* (Ioan 18, 3); să nu credem că această credință ne este îndeajuns pentru mântuire, ci mai avem nevoie încă de o viață bună și de o purtare ordonată.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXI, 1, p. 144)

„Acela crede că a înviat Hristos, care se dă pe sine primejdiilor, care se împărtășește de patimile Lui, fiindcă acela care e părtaș Celui Înviat este părtaș Celui Viu.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a XII-a, p. 213)

„Mărturisire nu doar prin credință, ci și prin fapte, fiindcă dacă nu este și aceasta adăugată [cele prin credință] ne primejduim să fim pedepsiți împreună cu cei care L-au tăgăduit. Căci nu unul singur este chipul tăgăduirii, ci multe și felurite, la care și Pavel se referea când zice: *Ei mărturisesc că-L cunosc pe Dumnezeu, dar prin faptele lor Îl tăgăduiesc* (Tit. 1, 16). Și iarăși: *Dacă cineva dintre ai lor, și mai ales dintre casnici, nu le poartă de grijă au tăgăduit credința și sunt mai răi decât necredincioșii* (1 Tim. 5, 8). Și iar: *Fugiți de lăcomie, care este închinare la idoli* (Col. 3, 5). Prin urmare, fiindcă sunt atâtea tăgăduiri, este limpede că sunt tot pe

atâtea mărturisiri, ba chiar mai multe¹⁷⁸. Pe acestea toate să ne sârguim să le mărturisim, ca și noi să ne bucurăm de cinstea din ceruri.” (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...*, cuvântul III, p. 57)

„Să ne sârguim să ducem o viață plină de fapte bune, pentru ca răsplata să ne fie îndoită: una, cea gătită pentru răsplătirea faptelor noastre, alta, cea gătită pentru tăria credinței noastre.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având același duh al credinței, precum este scris>>; și la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>*, 10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, p. 280)

CREDINȚA (și faptele rele)

„Dar dacă cineva poate că are credință, însă face rele, apoi desigur că se îndoiește de credința ce are, și-și bate joc de învățătura ei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, omilia IX, p. 148)

CREȘTINISMUL (despre religia creștină)

„Slujba aceasta a propovăduirii Evangheliei lui Hristos este cu mult superioară cultului ebraic și elin, căci religia elină era și trupească, și eronată, iar cea iudaică, deși era adevărată, cu toate acestea și aceasta era trupească, astfel că religia creștină era opusul celei eline și cu mult superioară celei iudaice. În slujba religiei noastre creștine nu avem nevoie nici de oi, nici de viței, nici de grăsime sau fum din sacrificii, ci numai de suflet înduhovnicit, ceea ce și zice Hristos: *Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și în adevăr* (Ioan 4, 24).” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 32)

CREȘTINISMUL (dăinuie prin propria-i putere)

„Credința noastră creștină dăinuiește prin propria ei putere și atunci mai cu seamă i se vădește puterea când este atacată. Este ca un ostaș. Acesta este prețuit și respectat și în timp de pace, dar ajunge și mai respectat, și mai

¹⁷⁸ Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Capacitatea de diversificare a răului, deși uluitoare, nu este nici pe departe la fel de prolifică ca cea a binelui. Oricât de inventiv este dracul, Dumnezeu îl întrece în perspicacitate. Se vede aceasta din surprinzătoarele și inventivele modalități de practicare a virtuții pe care le făceau sfinții. (n.s. 25, p. 57)